

رئاسة الشؤون الدينية
بالمسجد الحرام والمسجد النبوي

Gīkūyū

کیکویو

الدُّرُوسُ الْمُهِمَّةُ لِعَامَّةِ الْأُمَّةِ

MATHOMO MA BATA MA ANDŪ OTHE A ŪMMAH

MWIHARA WA MŪTHUŪRI WA KIHembe
Abdulaziz wa Abdullah wa Baaz
Ngai amūhe ūtugi

الدُّرُوسُ الْمُهِمَّةُ لِعَامَّةِ الْأُمَّةِ

MATHOMO MA BATA MA ANDŪ OTHE A ŪMMAH

لِسَمَاحَةِ الشَّيْخِ الْعَلَّامَةِ
عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بَازٍ
رَحِمَهُ اللَّهُ

MWIHARA WA MŪTHUŪRI WA KIHEMBE
Abdulaziz wa Abdullah wa Baaz
Ngai amūhe ūtugi

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

MATHOMO MA BATA MA ANDŪ OTHE A ŪMMAH

**Nĩ rĩĩtwa rĩa Ngai Mwene-ũtugi na Mwene-
kĩe**

Wambĩrĩria wa mwandĩki

Ngumo ciothe njega nĩ cia Ngai, mwene hinya wothe, mwathani mũreri wa ciũmbe ciothe. Na mũthia mwega nĩ wa arĩa metigĩrĩire Ngai, na tha na thayũ wa Ngai cikorwo igũrũ wa ndungata yake na mūtũmwo wake, mũnabii witũ Muhammad, na andũ anyũmba yake na arutwo ake othe.

Na thutha wa ũguo:

Ici nĩ ciugo nyinyi cia gũtaarĩria maũndũ mamwe marĩa andũ othe magĩrĩirũo kũmenya wegĩĩ dini ya Ūithiramu, ndĩmĩtuĩte: "Mathomo ma Bata ma Kĩrĩndĩ Gĩothe."

Na nĩngũhoya Ngai nĩgetha agune Aisiraamu nayo, na amĩamũkĩre kuuma kũrĩ nĩ. Nĩũndũ ti-itherũ we nĩ Mũtaana, Mũkarĩmu.

Abdulaziz wa Abdullah wa Baz Mathomo ma Bata ma Rũrĩrĩ Rũothe¹

¹ Majmu' Fatawa wa Maqalat Mutanawwi'ah 3/ 288- 298.

Ithomo rĩa mbere: Suratul Fatiha na Suratu nguhi

Sura ya Al-Fatiha na iria ingĩhoteka kuma he sura iria nguhi, kuuma sura ya Az-Zalzalaha nginya sura ya An-Nas, kũrutwo na kanua, na kũrũngirwo ũthomi, na kũhũithio, o hamwe na gũtaarĩrio maũndũ marĩa ma bata gũtaũkwo.

Ithomo rĩa Keerĩ: Itugĩ cia Ūithiramu

Ūũ nĩ ūtaarĩria wa itugĩ cia ūithiramu itano, na kĩa mbere na nĩkĩo kĩnene makĩria: Mũhĩtwa wa atĩ gũtirĩ ngai yagĩrĩruo nĩ kũhoywo otiga Ngai, na atĩ Muhammad nĩ mūtũmwo wa Ngai, na ūtaarĩria wa mohoro macio, hamwe na gũtaarĩrio kwa mĩoroto ya ciugo 'la ilaha illa llah', na ūtaũrwo wayo nĩ atĩrĩ: "La ilaha" nĩ kũrega kĩrĩa gĩothe gĩhoyagwo hadũ ha Ngai, "illa Allah" nĩ gwĩtĩkĩra atĩ kũhoywo nĩ kwa Ngai wiki ūtarĩ mũraika nawe. Na rĩrĩ, magĩrĩo ma kiugo gĩa wĩtĩkio "gũtirĩ ngai wagĩrĩire nĩ kũhoywo otiga Ngai" nĩmo maya: Ūmenyo ūrĩa ūherithagia ūrimũ, na wĩhokeku ūrĩa ūherithagia gũthĩkania, na wĩtheru ūrĩa ūherithagia gũcokanĩrĩria Ngai na kĩndũ kĩngĩ, na ūma ūrĩa ūherithagia ūheeni, na wendo ūrĩa ūherithagia rũmena, na gwathĩka kũrĩa kũherithagia gũtiganĩria, na gwĩtĩkĩra kũrĩa kũherithagia kũrega, na kũregana na kĩrĩa gĩothe kĩhoyagwo hadũ ha Ngai mwene hinya wothe. Na nĩ ciumanĩrĩrio mĩhari-inĩ irĩ irũmĩrĩire:

Ũmenyo, wĩhokeku, Ikhlasi, na ũma waku, hamwe na wendo, wathĩki, na kũmwĩtĩkĩra Na gĩa kanana nĩ gũkaana gwaku kĩndũ o gĩothe gĩtũagĩrwo ngai tika Ngai Mwene-Hinya-Wothe.

Na gũtaarĩria ũira wa atĩ Muhammad nĩ mūtũmwo wa Ngai, na maũndũ marĩa mabataranagia nago nĩ: kũmwĩtĩkia harĩ marĩa mothe aamenyithanirie, na kũmwathĩkĩra harĩ marĩa aathire, na gwĩthemba kĩrĩa gĩothe aagiririe na agakania, na atĩ Ngai ndagĩrĩrwo nĩ kũhoywo tika na njĩra ĩrĩa Ngai mwene hinya wothe na mūtũmwo wake, thayũ na tha cia Ngai ikorwo hamwe nake, meekĩrire watho. Agacoka akamũtaũrĩria mũrutwo motaaro marĩa mangĩ matano ma ũithiramu, na nĩcio: Kũhoe, na kũruta gĩcunje gĩa ikũmi, na kwĩhinga mweri-inĩ wa ramathani, na gũcerera nyũmba theru ya Ngai harĩ ũrĩa wothe ũngĩhota.

Ithomo rĩa gatatũ: Motaaro ma Wĩtĩkio.

Nayo nĩ matandatũ: nĩ gwĩtĩkia Ngai, na maraika ake, na mabuku make, na atũmũo ake, na mũthenya wa mũthia, na gwĩtĩkia mĩbango ya Ngai, mega na moru mayo, kuuma kũrĩ Ngai mwene hinya wothe.

Ithomo rĩa Kana: Marũngo ma Ūrũmwe wa Ngai na marũngo ma Ūcokanĩrĩria

Gũtaarĩrio kwa igai cia Ūmwe wa Ngai, na nĩ igai ithatũ: Ūmwe wa Ūrũngu, na Ūmwe wa Ūngai, na

Ūmwe wa Marĩitwa na Ngero.

1- Ūrũmwe wa Ūreri: Na nĩ gwĩtĩkia atĩ Ngai mwene hinya wothē nĩwe Mũũmbi wa kĩndũ gĩothe, na Mũtwarithia wa maũndũ mothe, na atĩ ndarĩ na mũrunawe harĩ ũguo.

2- Ūrũmwe wa kũhoya Ngai: Naguo nĩ gwĩtĩkia atĩ Ngai mũtheru nowe wagĩrĩire kũhoywo na kĩhooto na atarĩ na mũtukanio nake harĩ ũndũ ũcio, na ũcio nĩguo macokia ma ciugo "la ilaha illa Allah". Nĩũndũ macokia mayo nĩ atĩrĩ: Gũtirĩ kĩndũ kĩagĩrĩire kũhoywo na kĩhooto tiga Ngai owe wiki. Nĩ ũndũ ũcio, magongona mothe ta mahoya, na kwĩhinga kũrĩa irio, na mangĩ ta macio, nĩ mabatiĩ gũthererio nĩ ũndũ wa Ngai owe wiki, na gũtikwĩtĩkĩrĩkirie kũrũngũria o na kamwe kao kũrĩ ũngĩ tiga we.

3- Tawhidi ya marĩitwa na ngumo: Nayo nĩ gwĩtĩkia marĩitwa mothe ma Ngai na ngumo ciake iria igwetetwo thĩinĩ wa korani theru, kana thĩinĩ wa hadithi iria cia ma, na kũmũigĩrĩra Ngai wiki na njĩra ĩrĩa ĩmwagĩrĩire we mwene hinya wothē, gũtarĩ gũcenjia, kana gũregana, kana gũtaũra ũrĩa cihaanaine, kana gũhanania; kũrũmĩrĩra uuge wa Ngai mwene hinya wothē:

﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ۝ اللَّهُ الصَّمَدُ ۝ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ ۝ وَلم يَكُنْ لَهُ كُفُوًا

أَحَدٌ﴾

"1. Uga we nĩ Ngai ūmwe tu.

2. Owe wiki nowe werekagĩrio mahoya ma ũteithio nĩ ciombe.

3. Daciarire na daciariro

4. Nagũtirĩ onomwe harĩ ciombe ciake ũhanaine nake." (Suratul Ikhlasi: 1-4) Na Ngai Mwene-Hinya-Wothe augĩte rĩngĩ atĩrĩ:

{...لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ}

"..Gũtirĩ kĩndũ gwĩa kũhananio nake nawe nimũigua mũmenyi." (Suratu Ash-Shura: 11) Na amwe a arutani nĩmaigayanĩtie he marũngo merĩ, na magĩtonya ũrũmwe wa marĩtwa na ngoci thĩnĩ wa ũrũmwe wa ũmwathani, na gũtirĩ ngarari harĩ ũndũ ũcio; tondũ muoroto nĩ mũguũre mĩgayanĩre-inĩ ĩyo yerĩ.

Na marũngo ma Shirk nĩ matatũ: Shirk nene, Shirk nini, na Shirk mũhithu.

Ūcokanĩrĩria ũrĩa mũnene: Nĩgũtũmaga ciĩko kũbatara na gũtũra mwakinĩ tene na tene kũrĩ ũrĩa ũkuĩra arĩ naguo, Ngai Mwene-Hinya-Wothe aroiga ta ũũ:

{...وَلَوْ أَشْرَكُوا لَحَبِطَ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ}

"..Na korwo nĩmamũnyitanĩirie Ngai na kĩndũ kĩngĩ, ciĩko ciao ciothe nĩcingĩathamire." (Suratul An'am: 88) Na Ngai mwene hinya wotha augĩte rĩngĩ atĩrĩ:

{مَا كَانَ لِلْمُشْرِكِينَ أَنْ يَعْمُرُوا مَسْجِدَ اللَّهِ شَاهِدِينَ عَلَى أَنْفُسِهِم بِالْكَفْرِ}

أُولَئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَلُهُمْ وَفِي النَّارِ هُمْ خَالِدُونَ ﴿٧٠﴾

"Gūtiagĩrĩire ahoi a ngai nyingĩ gwaka na kũmenyerera mĩthigithũ ya Ngai, o makĩĩyitĩkĩria ũregani. Acio mawĩra mao nĩ ma tũhũ, na mwaki-inĩ magatũũra kuo tene na tene." (Surat At-Tawbah: 17) Na atĩ ũrĩa ũgakua arĩ nagueo ndakarekerwo, na Irimainĩ nĩ haramu harĩ we, o ta ũrĩa Ngai Mwene-Hinya-Wothe augĩte:

﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ...﴾

"Hatarĩ nganja Ngai ndoheragĩra wĩhia wa kũmũrũmbũiya na kĩndũ kĩngĩ, no nĩoheragĩra mehia marĩa mangĩ kũrĩ ũrĩa angĩenda..." (Suratun Nisai: 48) Na Ngai mwene hinya wotha augĩte rĩngĩ atĩrĩ:

﴿...إِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَهُ النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ

مِنْ أَنْصَارٍ﴾

"..Hatarĩ ngaja, mũndũ ũrĩa ũnyitanagĩria Ngai na kĩndũ kĩngĩ rĩ, Ngai nĩamũgirĩtie Igũrũ, na gĩikaro gĩake nĩ mwaki. Na arĩa mehĩagia matirĩ na ateithia." (Suratul Maidah: 72)

Na gatagatĩ ka mĩthemba yamo nĩ harĩ: Kũhoya arĩa makuĩte na thanamu, na gũcaria ũteithio kuuma kũrĩ cio, na kũciĩhĩtĩra, na gũcithĩnjĩra, na maũndũ ta macio.

Ūcokanĩrĩria ũrĩa mũnini: Nĩ kĩrĩa gĩkoretwo

gĩkĩonekaga maandĩkoinĩ ma Ibuku rĩa Ngai kana Sunnah gĩgĩtuo ũcokanĩrĩria, no ti rūthemba rūmwe na ũcokanĩrĩria ũrĩa mūnene; ta kwĩyonania ciĩkoinĩ imwe, na kwĩhĩta na kĩndũ gĩtarĩ Ngai, na kuuga atĩrĩ: Kĩrĩa Ngai endete na kĩrĩa mūndũ ũna endete, na maũndũ mangĩ ta macio; nĩũndũ wa ciugo cia Mūnabii, Ngai amūrathime na amũhe thayũ:

«أَخُوْفُ مَا أَخَافُ عَلَيْكُمُ الشِّرْكَ الْأَصْغَرَ» فَسُئِلَ عَنْهُ، فَقَالَ: «الرِّيَاءُ».

"Kĩndũ kĩrĩa ndĩmwetigĩrĩire mūno nĩ gũcokanĩrĩria kũrĩa kũnini", agĩcoka akĩũrio ũhoru wakĩo, akĩoiga atĩrĩ: "Nĩ wĩonanio."¹ Yamũkĩrĩtwo nĩ Imam Ahmad, na At-Twabaraaniy, na Al-Bayhaqiy, kuuma kwi Mahmuud wa Labiid Al-Ansaariy na njĩra njega ya wamũkĩri, na yamũkĩrĩtwo nĩ At-Twabaraaniy na njĩra nyingĩ njega cia wamũkĩri, kuuma kwi Mahmuud wa Labiid, kuuma kwi Raafi' wa Khadiij, kuuma kwi mūnabii wa Ngai Muhammad, tha na thayũ wa Ngai ikorwo hamwe nake.

Na he ciugo ciake mūnabii wa Ngai Muhammad, tha na thayũ wa Ngai ikorwo hamwe nake:

«مَنْ حَلَفَ بِشَيْءٍ دُونَ اللَّهِ فَقَدْ أَشْرَكَ».

"Ūrĩa wĩhĩtite na kĩndũ kĩngĩ tiga Ngai,

¹ Yamũkĩrĩtwo nĩ Imamu Ahmad 5/ 428, na Twabaraaniy thĩinĩ wa Al-Kabiir 4/ 338, na Al-Bayhaqiy thĩinĩ wa Ash-Shu'ab 14/ 355, Oigire thĩinĩ wa Majma' Az-Zawaa'id 1/ 121 atĩ yamũkĩrĩtwo nĩ Ahmad na arĩa maamũkĩriire nĩ andũ a wamũkĩri ũrĩa mũkinyanĩru.

nāgwatanītie Ngai."¹ Yamūkīrīt看 two nĩ Imam Ahmad na njĩra nginyanĩru ya wamūkĩri, kuuma kwi Umar mwene Khattab, Ngai amwĩtikĩrĩrie. Na yamūkīrīt看 two nĩ Abu Daawuud, na Tirmidhii na njĩra nginyanĩru ya wamūkĩri, kuuma kūrĩ Ibn Umar, Ngai amerirwo nĩo eerĩ, nake akĩruta kūrĩ mūnabii wa Ngai Muhammad, tha na thayũ wa Ngai ikorwo hamwe nake, atĩ oigire atĩrĩ:

«مَنْ حَلَفَ بِغَيْرِ اللَّهِ فَقَدْ كَفَرَ أَوْ أَشْرَكَ».

"Na ũrĩa ũkwĩhĩta na kīndũ gĩtarĩ Ngai, nĩakoragwo areganĩte na Ngai kana akamũmathania na kīndũ kīngĩ."² Na he ciugo ciake, tha na thayũ wa Ngai ikorwo hamwe nake:

«لَا تَقُولُوا: مَا شَاءَ اللَّهُ وَشَاءَ فُلَانٌ، وَلَكِنْ قُولُوا: مَا شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ شَاءَ فُلَانٌ».

"Mūtikanoge atĩrĩ: 'Nĩ wendi wa Ngai na wa mūdũ ũna,' no muge atĩrĩ: 'Nĩ wendi wa Ngai, hanyuma wendi wa mūdũ ũna'."³ Yamūkīrīt看 two nĩ Abu Daawuud na njĩra nginyanĩru ya wamūkĩri, kuuma kūrĩ Hudhayfa bin al-Yamaan, Ngai amwĩtikĩrĩrie.

Na mũthemba ũyũ ndūrutaga mūdũ wĩtikio-inĩ, o na kana gūtũma atũre mwaki-inĩ tene na tene, no rĩrĩ, nĩ gūtũmaga wĩtikio wa kūhoya Ngai wiki wage

¹ Yamūkīrīt看 two nĩ Imamu Ahmad, 1/47.

² Yamūkīrīt看 two nĩ Abu Daawuud, na namba 3251 na At-Tirmidhii, na namba 1535.

³ Yamūkīrīt看 two nĩ Abu Daawuud, na namba 4980, na Ahmad 5/384.

ũkinyanĩru ũrĩa wagĩrĩre.

Mũthemba wa gatatũ: Nĩ ũcokanithia ũrĩa mũhithĩku; na ũira waguo nĩ ciugo cia mũnabii wa Ngai Muhammad, tha na thayũ wa Ngai ikorwo hamwe nake:

«أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِمَا هُوَ أَخَوْفُ عَلَيْكُمْ عِنْدِي مِنَ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ؟» قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: «الشَّرْكَ الحَقِيقِيُّ، يَقُومُ الرَّجُلُ فَيُصَلِّي فَيَزِينُ صَلَاتَهُ لِمَا يَرَى مِنْ نَظَرِ الرَّجُلِ إِلَيْهِ».

“Kaĩ ndimwĩre ũndũ ũrĩa harĩ niĩ nĩ wa gwĩtigĩrwo mũno kũrĩ inyuĩ gũkĩra Masihi Dajjali?” Makĩmwĩra atĩrĩ: “Hatarĩ nganja, wee Mũtũmwo wa Ngai.” Akĩmeera atĩrĩ: “Nĩ ũtukania mũhithu; rĩrĩa mũndũ arũgama kũhoya, agathakaria mahoya make nĩũndũ wa mũndũ ũrĩa ũramũrora.”¹ Yamũkĩrĩtwo nĩ Imam Ahmad Musnadinĩ wake, kuuma kũrĩ Abu Said Alkhudry, Ngai amwĩtikĩrĩre.

Na nĩtũhotaga kũgayana Shirki he mĩthemba ĩrĩ tu:

Mũnene na mũnini; no rĩrĩ ũcokanithia ũrĩa wa hitho, nĩ ũiyũkagia cieri. Na agagwĩ thĩinĩ wa ũcokanĩrĩria ũrĩa mũnene, ota ũrĩa wa andũ a ũhinga; tondũ nĩo mahithaga wĩtikio wao ũrĩa mũthũku, na meyonanagia marĩ aithiramu nĩũndũ wa wĩonania, na nĩũndũ wa gwĩtigĩra.

Na nĩgĩkoragwo thĩinĩ wa gũcokanithia Ngai na

¹ Yamũkĩrĩtwo nĩ Ibn Maajah na namba 4204 na Imam Ahmad 3/30.

kĩndũ kĩngĩ kũrĩa kũnini, ta wĩonanio, o ta ũrĩa kũrĩ thĩinĩ wa hadithi ya Mahmuud mwĩrũ wa Labiid Al-Ansaari ĩrĩa yagwetwo mbere, na hadithi ya Abu Sa'iid ĩrĩa yagwetwo. Na Ngai nĩwe Mũrũgamĩrĩri wa kũhotithia.

Ithondeka rĩa Gatano: Wega

Gĩtugĩ gĩa wega, na nĩguo: ũhoye Ngai taarĩ ũramũona, na angĩkorwo ndũramũona-rĩ, we nĩ akũonaga.

Ithomo rĩa gatandatũ: Mĩgĩre ya mahoya

Nacio nĩ kenda:

Ūithiramu, meciria mega, gũhota gũkũranũra wega na ũũru, kwĩtheria thahu, kweheria ũcaafu, kũhumbĩra ciĩga cia thiri, kũingĩra kwa ihinda rĩa mahoya, kwerekerera nyũmba ya Ngai, na kĩrĩiko.

Ithomo rĩa mũgwanja: Itugĩ cia mahoya.

Nacio nĩ ikũmi na inya:

Kũrũngama harĩ ũrĩa ũhotete, kuuga Ngai nĩ mũnene nĩguo wamukĩre ihoya, gũthoma Sura ya Al-Fatiha, kũinamia ndu, kwĩrũngika thutha wa kũinamia ndu, kũinamĩrĩra igũrũ rĩa ciĩga mũgwanja, kwĩyamũria kuuma kũinamĩrĩra, gũikara thĩ gatagatĩ ka kũinamĩrĩra kuo kuerĩ, gũtulia ciĩkoinĩ ciothe, kũrũmĩrĩrania itugĩ ici, kumbũra ũira wa mũthia, gũikara thĩ nĩundũ waguo, kũhoyera Mũnabi, tha na thayũ wa Ngai

ũkorwo hamwe nake, na kũheana ndeto cia thayũ maita merĩ cia kũĩkia.

Ithomo rĩa inyanya: Mawĩra ma mahoya

Nacio nĩ inyanya:

Takbira ciothe tiga ĩrĩa ya kwambĩrĩria mahoya, na kuuga: "Sami'a Allahu liman hamidah" harĩ Imamu na ũrĩa ũrahoya arĩ wiki, na kuuga: "Rabbana walakal hamd" harĩ othe, na kuuga: "Subhana Rabbiyal Adhim" Rukuu-inĩ, na kuuga: "Subhana Rabbiyal A'la" Sujudu-inĩ, na kuuga: "Rabbighfir li" gatagatĩ-inĩ ka Sujudu cieri, na Tashahhud ya mbere, na gũikara thĩ nĩ ũndũ wayo.

Ithuĩromo rĩa Kenda: Ũtaarĩria wa Tashahhud

Na nĩ kuuga atĩrĩ:

"Ndagathia ciothe njega nĩ cia Ngai, na mahooya mothe na maũndũ mothe mega. Thayũ ũkorwo igũrũ waku wee Mũnabii, na tha cia Ngai na irathimo ciake. Thayũ ũkorwo igũrũ witũ, na igũrũ wa ndungata cia Ngai iria njega. Ndĩmũira atĩ gũtirĩ ngai wagĩrĩrwo nĩ kũhoywo tiga Ngai, na ndĩmũira atĩ Muhammad nĩ ndungata na mūtũmwo wake."

Agacoka agahoyera Mūtũmwo wa Ngai, Ngai amũrathime na amũhe thayũ, na amũrathime, agĩkĩũga atĩrĩ: "Aya Ngai, reke tha na thayũ waku ũkorwo igũrũ rĩa Muhammad, na igũrũ rĩa andũ anyũmba ya Muhammad, o ta ũrĩa waheire tha na

thayũ Iburahĩmu na andũ anyũmba ya Iburahĩmu. Hatarĩ nganja wee nĩwe wagĩrĩrwo nĩ kũgoocwo na nĩwe mwene riiri. Na ũrathime Muhammad, na andũ anyũmba ya Muhammad, o ta ũrĩa warathimire Iburahĩmu, na andũ anyũmba ya Iburahĩmu. Hatarĩ nganja wee nĩwe wagĩrĩrwo nĩ kũgoocwo na nĩwe mwene riiri."

Agacoka akĩhoya Ngai ũgitĩri thĩinĩ wa Tashahhud ya mũico kuuma herithio rĩa Jahannamu, na kuuma herithio rĩa mbĩrĩra, na kuuma magerio ma mūtũũrĩre na ma gĩkuũ, na kuuma magerio ma Al-Masih Ad-Dajjal, agacoka agathuurania mahoya marĩa arenda, makĩria ma marĩa marutĩtwo. Na rĩmwe rĩa mo nĩ:

"We Ngai wakwa, ndeithia gũkũririkana, na gũgũcookeria ngatho, na gũgũthathaiya na njĩra ĩrĩa njega makĩria. We Ngai wakwa, nĩ ma atĩ nĩ nĩndehĩtia mũno, na gũtirĩ ũngĩhota kuohera mehia otiga we, nĩ ũndũ ũcio njohera na mũhera uumĩte kũrĩ we, na ũnjiguĩre tha, tondũ ti-itherũ we nĩwe Mũoheri, Mwene tha."

Harĩ gĩikaro kĩa mbere gĩa gũkũria ũira thĩinĩ wa ihoya rĩa Thuhuri, na Alasiri, na Magharibi, na Ichaa, thutha wa gũkũria ũira werĩ, na nĩ wega makĩria mũndũ angĩhoyera Mūtũmwo wa Ngai Muhammad, tha na thayũ wa Ngai ũkorwo hamwe nake, mawatheko, nĩũndũ wa ũingĩ wa hadithi iria igwete ũhoru ũcio; agacoka akarũgama agathiĩ

harĩa he gatatũ.

Ithomo rĩa Ikũmi: Sunna cia Mahoya

Na harĩ cio nĩ:

1- Wambĩrĩria.

2- Kũiga guoko kwa ũrĩo igũrũ rĩa guoko kwa ũmotho, igũrũ rĩa gĩthũri hĩndĩ ya kũrũngama, mbere ya Rukuu na thutha wago.

3- Kwĩanĩra moko merĩ ciara ciaguo ciikaine hamwe na itambũrũkĩte, ikinyanĩre ciande kana matũ hĩndĩ ya takbira ya mbere, na rĩrĩa ũgũthiĩ ruku-inĩ, na rĩrĩa ũkũrũgama kuuma ho, na rĩrĩa ũkũrũgama kuuma tashahud-inĩ ya mbere ũthiĩte harĩ raka'a ya gatatũ.

4- Kĩrĩa gĩkĩrĩte kamwe harĩ kũgooca kwa rukuu na sujudi.

5- Marĩa mongereragwo harĩ uuge wa: "Rabbana walakal-hamd" thutha wa kũrũgama kuuma Rukuu, na marĩa makĩrĩte rita rĩmwe ihoyainĩ rĩa kũhoera kũrekerwo gatagatĩ ka sujudi igĩrĩ.

6- Kũringithania mũtwe na mũgongo rukuu-inĩ.

7- Gũtigithania ciande cieriĩ na nguĩrĩ cieriĩ, na nda na ciero cieriĩ, na ciero cieriĩ na mĩri ĩrĩ hĩndĩ ya sujudi.

8- Kũamũra moko kuuma thĩ hĩndĩ ya Sujudu.

9- Gũikara thĩ kwa mũhoi igũrũ rĩa kũgũrũ gwake kwa umotho akwarĩte thĩ, na kũrũngaria kwa ũrĩo hĩndĩ ya Tashahudi ya mbere na gatagatĩ-

inĩ ga Sajida igĩrĩ.

10- Gũikara na rūbiri mũikarĩre-inĩ wa kũira ciira wa mũico wa thalah ya mĩtugo ĩna na ĩtatũ, naguo nĩ: Gũikara na matako make, na kũiga kũgũrũ gwake kwa umotho rungu rwa kũrĩa kwa ũrĩo, na kũrũngaria kũrĩa kwa ũrĩo.

11- Kũonania na kĩara gĩa gũthondeka thĩinĩ wa Tashahhud ya mbere na ya keerĩ kuuma rĩrĩa aikara thĩ kinya mũthia wa Tashahhud, na gũkĩinainia hĩndĩ ya ihoya.

12- Kũhoyera tha, thayũ na irathimo igũrũ wa Muhammad, na andũ anyũmba ya Muhammad, na igũrũ wa Ibrahimu, na andũ anyũmba ya Ibrahimu thĩinĩ wa gũikaro gĩa kũira kĩa mbere.

13- Ihoya rĩa Tashahhud ya mũthia.

14- Gũthoma na mũgambo thĩinĩ wa mahoya ma Fajr, na mahoya ma Jumu'ah, na mahoya ma Idi cieri, na ma Istisqa', na thĩinĩ wa Raka igĩrĩ cia mbere cia mahoya ma Maghrib na ma 'Isha'.

15- Gũthoma na kĩnyenyeto mahoya-inĩ ma Adhuhuri, na ma Alasiri, na rakaya-inĩ ya gatatũ ya Magaribi, na rakaya-inĩ igĩrĩ cia mũico cia Isha.

16- Gũthoma kĩrĩa gĩkĩrĩte Fatiha kuuma Kurani-inĩ, na kũmenyerera Sunnah iria ingĩ ciothe cia Mahoya tiga iria tũgwetete. Na harĩ icio nĩ ta: Kĩrĩa kĩongeragĩrwo harĩ ciugo cia mũhoyi: "Rabbana walakal Hamd", thutha wa kwĩyamũrũkia kuuma Rukuu harĩ Imamu, na ũrĩa ũtongoragio, o na ũrĩa

wĩhoyagĩra arĩ wiki, nĩũndũ ũcio nĩ Sunnah. Na harĩ icio nĩngĩ nĩ: Kwĩiga moko merĩ marũngũ-inĩ ciara itambũrũkĩtio hĩndĩ ya kũinamĩra Rukuu.

Ibuku rĩa ikũmi na rĩmwe: Mabatithia ma Mĩhoya

Nacio nĩ inyanya:

1- Mĩario ya mwende mũndũ arĩ na ririkana na ũmenyo, no rĩrĩ, ũrĩa wariganĩrwo na ũrĩa ũtoĩ, thara yake ndĩbataraga nĩũndũ wa ũguo.

2- Gũtheka.

3- Kũrĩa.

4- Kũnyua.

5- Kũguũrio kwa hũngũrũ.

6- Kũhĩngĩca mũno mwena wa Qibla.

7- Gwĩcũnga mũno na kũrũmĩrĩrana thĩinĩ wa mahoya.

8- Kũbatara kwa Tahara.

Ĩthomo rĩa ikũmi na igĩrĩ: Mĩgĩre ya Wudhuu

Nacio nĩ ikumi:

Ũithiramu, na hakiri, na gũtahũka, na nĩrĩo, na gũtũũria nĩrĩo rĩu hatarĩ muoroto wa kũrĩtĩrĩha mbere ya kũrĩkia gwĩtheria, na gũtiga kwa kĩrĩa gĩthũkagia wudhu, na kwĩtheria na maaĩ kana na kĩndũ kĩũmũ mbere yaguo, na maaĩ marĩa maratũmĩrwo marĩ ma gũtheria na nĩ metĩkĩrĩke, na

kweheria kīndũ o gĩothe kīngĩgĩa maaĩ gũkinya rūũa-inĩ, na gũkinya kwa ihinda rĩa mahoya harĩ mūndũ ũrĩa ũtarĩ mũtheru wake ũtũũraga.

Ithomo rĩa ikũmi na ithatũ: Cĩĩrĩgia cia Wudhuu

Namo nĩ matandatũ:

Gũthambia ũthiũ na harimo nĩ gũcũgucũa kanua na gũkũngũiya maĩ na maniũrũ, na gũthambia moko merĩ hamwe na ikokora, na kũhuria mūtwe wotha na maĩ na harimo nĩ matũ, na gũthambia magũrũ merĩ hamwe na ngũngũni, na kũrũmĩrĩrania, na gũtĩrĩkania. Nĩ kwendekete gũthambia ũthiũ, na moko, na magũrũ maita ithatũ, o taguo gũcũha kanua na gwĩtheria maniũrũ. Na kĩrĩa kĩrĩ watho harĩ ũguo nĩ rita rĩmwe tu. No rĩrĩ kũhura mūtwe, ti kwendekete gũkĩcokerera, o ta ũrĩa ciugo itarĩ na nganja cionanĩtie.

Ithomo rĩa Ikũmi na Inya: Mathũkia ma Udhu

Namo nĩ matandatũ:

Kĩrĩa gĩothe kiumaga njĩra-inĩ igĩrĩ cia mwĩrĩ, na kīndũ kīrĩ na thahu kiuma mwĩrĩ-inĩ kīrĩ kīngĩ, na gũthama kwa meciria nĩ ũndũ wa toro kana kīndũ kīngĩ, na kũhutia cĩga cia thiri na guoko, kĩa mbere kana gĩa thuutha, hatarĩ kīndũ gĩkũgirĩrie, na kũrĩa nyama ya ngamĩra, na kuumagara ndini-inĩ ya

ũithiramu, Ngai atũgitĩre ithuothe na aithiramu kuumana na maũndũ macio.

Kũirirania kwa bata mũno: Ha ũhoru wa gũthambia mũkui, ũhoru ũrĩa ũtarĩ na nganja nĩ atĩ gũtirĩthũkagia wudhu, na kũ nĩkĩo kiugo kĩa athomi aingĩ; nĩũndũ wa kwaga ũira wa ũndũ ũcio. No rĩrĩ, guoko kwa mũthambi kwahutia kĩga gĩa thiri kĩa mũkui gũtarĩ na kĩgirĩrĩa, nĩ mũhaka harĩ we kwiyoasia wudhu.

Nĩ ũmũhaka harĩ we atige kũhutia ciama cia mũkui tiga arĩ na kĩndũ gĩa kũgitĩra, o ta ũguo kũhutia mũtumia gũtithũkagia wudhu o na atĩa, gũkĩrĩ atĩ nĩ na merirĩria kana hatarĩ merirĩria kũringana na uuge ũrĩa wa kĩhotoo makĩria harĩ mauuge meerĩ ma athomi, angĩkorwo gũtirĩ kĩndũ kĩngiuma harĩ we, nĩũndũ mũtũmwo wa Ngai, tha na thayũ cikorwo hamwe nake nĩamũmumunyire ũmwe wa atumia ake agacoka agatharia na ndaigana gwĩthamba wudhu.

Ha ũhoru wa uuge wa Ngai Mwene-Hinya-Wothe thĩinĩ wa aya igĩrĩ cia Suratul Nisai na Suratul Maidah:

{أَوْ لَمَسْتُمُ النِّسَاءَ...}

"...kana mwahutania na atumia..." (Suratun Nisai: 43) (Suratul Maida: 6), Ũrĩa kurendwo kuugwo nĩ: Gũkomana, na ũcio nĩguo woni ũrĩa wa kĩhotoo makĩria harĩ mawoni meerĩ ma athomi, na

nĩguo mũario wa Ibn Abbas, Ngai akenere nĩo eerĩ, na gĩkundi kĩa athomi a tene na arĩa mookire thutha. Na Ngai nĩwe mwene wa kũhotithia.

Ĩthomo rĩa ikũmi na ithano: Kwĩgemia na mĩtugo ĩrĩa yathanĩirwo o Mũithiramu.

Na imwe ciacio nĩ: Ũhoru wa ma, na wĩhokeku, na wĩgĩrĩrĩki, na thoni, na ũcamba, na ũtaana, na kũhingia kĩrĩko, na kwĩga haraihu na marĩa mothe Ngai agĩrĩtie, na gũtũũrania wega na majirani, na gũteithia arĩa me na mabataro kũringana na ũhoti, na mĩtugo ĩngĩ ta ĩyo ĩrĩa Ibuku rĩa Ngai (Korani) kana Sunna cionanĩtie watho wakio.

Ithomo rĩa ikũmi na ithathatũ: Kwĩgemia na mĩtugo ya Ũithiramu.

Na imwe cia cio nĩ: Gũteithania na thayũ, na gũkorwo na ũthiũ mũkenu, na kũrĩa na guoko kwa ũrĩo na kũnyua nakũo, na kũgweta rĩtwa rĩa Ngai hĩndĩ ya kwambĩrĩria, na gũcookia Ngai ngatho warĩkia, na gũcookia Ngai ngatho thutha wa gwathimũra, na gwĩtĩkĩra ũrĩa wathimũrire angĩcookia Ngai ngatho, na gũceerera mũrwaru, na kũrũmĩrĩra mathiko nĩũndũ wa kũmahoyera na kũmathika, na mĩtugo ĩrĩa yagĩrĩire kũrũmĩrĩrwo hĩndĩ ya gũthiĩ mũthigitinĩ, kana mũciĩ na kuuma kuo, na hĩndĩ ya rũgendo, na harĩ aciari, na andũ a mbarĩ, na majirani, na andũ agima na ciana, na

gũkenera mũndũ nĩũndũ wa mwana mũrũaru, na kũrathima mũhiki, na kũũmĩrĩria arĩa magwĩirwo nĩ mũndũ, na mĩtugo ĩngĩ ya ũithiramu he ũigĩrĩri wa nguo na kũciruta na kwĩhumba iratũ.

**Īthomo rĩa ikũmi na mũgwanja:
Kwĩmenyerera kũnyitanĩra Ngai na
mĩthemba ya mehia.**

Na harĩ macio nĩ maũndũ mũgwanja marĩa manangaga, namo nĩ: Kũhoya Ngai hamwe na ngai ĩngĩ, na ũrogi, na kũraga mũndũ ũrĩa Ngai agirĩtie tiga na kĩhooito, na kũrĩa Riba, na kũrĩa indo cia kĩhembe, na kũũra rũĩmboinĩ rwa mbaara, na gũthitanga atumia arĩa ehokeku matarĩ na ũndũ, arĩa etĩkia.

Na harĩ ĩmwe ya mĩgiro ĩyo nĩ: kũremwo nĩ aciari, na gũtinia ũkuruhanu wa harika, na kũruta ũira wa maheeni, na kwĩhĩta mĩhĩtwa ya maheeni, na gũthĩnia mũturanwa, na kũnyarira andũ na kũmaita thakame, na kũmatunyĩra indo ciao, na gũthũkia marĩitwa mao, na kũnyua kĩrĩa kĩrĩragia, na gũthaaka kamari - naruo nĩrũo rũtha - na njambanio, na gũkuuania ndeto, na maũndũ mangĩ ta macio marĩa magirĩtio nĩ Ngai mwene hinya wothe, kana mũtũmwo wake, tha na thayũ ikorwo hamwe nake.

Irathi rĩa ikũmi na inyanya: Kũhaarĩria mũkuũ na kũmũhoyera na kũmũthika.

Na ũtaarĩria wa ũguo nĩ atĩrĩ:

Kĩa mbere: Nĩ watho gũtaarwo mũndũ ũrĩa ũrĩ hakuhĩ gũkua auge: "La ilaha illa Allah"; nĩũndũ wa ciugo cia Mũtũmwo, thayũ na tha cia Ngai ikorwo hamwe nake:

«لَقِّنُوا مَوْتَاكُمْ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ».

"Rutai arĩa makuhĩrĩrie gũkua: Gutirĩ ngai ingĩ tiga Ngai."¹ Ciugo ciamũkĩrĩtwo nĩ Muslim thĩinĩ wa Sahih yake. Na arĩa akuũ thĩinĩ wa uuge ũyũ nĩ arĩa gĩkuo gĩkinyĩire, nao nĩ arĩa monaga ciĩmenyithia cia gĩkuo.

Ũndũ wa kerĩ: Angĩkorwo nĩ kũmenyekete na ma atĩ nĩ akuĩte, maitho make nĩmahumbagwo, na rũke rwake rũkohwo, nĩ tondũ wa ũrĩa kũgwetetwo thĩinĩ wa Sunna.

Ka gatatũ: Nomũhaka mũkuũ ũrĩa mũithiramu athambio, tiga angĩkorwo nĩ ũrĩa ũkuĩire mbaara-inĩ nĩũndũ wa dini ya Ngai, tondũ ũcio ndathambagio na ndahoyagĩrwo, no athikagwo arĩ nguo-inĩ ciake; Gĩtũmi nĩ tondũ Mũnabii, tha na thayũ ikorwo hamwe nake ndaathambirie arĩa moragirwo mbaara-inĩ ya Uhud, na ndaamahoyire.

Kũndũ gwake kwa hito gũhumbĩrwo, agacoka

¹ Yariitwo nĩ Muslim, na namba 916-917.

oimio igūrũ hanini na nda yake ĩminywo na ũhoreri. Thutha ũcio, mũthambia ohinge guoko gwake na gĩtambaya kana kĩndũ kĩngĩ ta kĩo, amũtherie nakĩo. Agacoka amũtwathie gũtwatha kwa kũhoya, acoke amũthambe mũtwe wake na ndefu ciake na maĩ na sidr kana kĩndũ kĩngĩ ta kĩo. Agacoka athambe mwena wake wa ũrĩo, acoke wa ũmotho. Thutha ũcio amũthambe o ũguo rĩa kerĩ na rĩa gatatũ, na o mũrango-inĩ o wotho ahĩtũkĩrie guoko gwake igūrũ rĩa nda yake. Na angĩkorwo nĩ kũrĩ kĩndũ kĩngĩmoima, agĩthambe, na ahinge handũ harĩa kĩoimĩire na pamba kana kĩndũ kĩngĩ ta kĩo. Na angĩkorwo nĩ kũrega kũnyita, ahũthĩre rĩũmba rĩtheru, kana na njĩra cia ũrigitani cia kĩĩrute; ta gĩkũnjo kĩnyitanĩri na indo ingĩ ta cio.

Na nĩagacokeria kũmũtheria, na angĩkorwo ndathera na maita matatũ, nĩongagererwo makinyie itano, kana mũgwanja. Agacoka amũhũte na nguo, na ahake manugi mega mahũngũrũrũ-inĩ make, na handũ harĩa ahũtagia thĩ akĩhooya. Na angĩmũhaka mwĩrĩ wotho nĩ wega. Na acinĩre sanda ciake ũbumba. Na angĩkorwo ndebwa ciake cia igūrũ kana njoho ciake nĩ ndaihu, nĩacitema. Na angĩtiga gwĩka ũguo gũtirĩ ũũru. Njuĩrĩ yake ndĩcanagwo, na ndamenyagwo njuĩrĩ ya thĩini, na ndaruithagio; nĩũndũ gũtirĩ ũira wa ũndũ ũcio.

Nake mūtumia, njuĩrĩ yake nĩcokagwo icokio ithatũ, na cirekererio na thutha wake.

Gĩa gatano: Gũthaya mũku

Wega makĩria nĩ mũndũ mūrũme gũkunwo na ngũo ithatũ njerũ itarĩ na cati kana gĩtambaya gĩa mūtwe, o ta ũrĩa Mũnabii ekĩirwo, tha na thayũ ikorwo hamwe nake, agĩkunwo thĩinĩ wacio. Na angĩkorwo nĩakunuhwo na cati, na ngũo ya njohero, na ngũo ya igũrũ, gũtirĩ thĩna.

Mūtumia ahumbagwo sanda ya nguo ithano: kamĩc, gĩtambaya gĩa mūtwe, gĩtambaya gĩa njohero, na nguo igĩrĩ cia gũkuna mwĩrĩ. Nake kahinja ka mũndũrũme gahumbagwo sanda ya nguo ĩmwe nginya ithatũ, nako kairĩtu kanini gahumbagwo na kamĩc na nguo igĩrĩ cia gũkuna mwĩrĩ.

Ũndũ ũrĩa wa bata harĩ othe nĩ nguo ĩmwe ĩkũhumbĩra mwĩrĩ wothe wa mũkuũ. No rĩrĩ, mũkuũ angĩkorwo arĩ ihram-inĩ, nĩathambagio na maĩ na sidr, na agacohio na izara yake na ridaa yake kana na nguo ingĩ, na ndahumbagĩrĩrio mūtwe wake o na kana ũthiũ wake, na ndaigagĩrĩrwo manukato; tondũ nĩakaariũkio mũthenya wa kĩama akĩgwetaga talbiya, o ta ũrĩa hadithi ĩrĩa ya kwĩhokeka yugĩte kuuma kũrĩ Mūtũmwo wa Ngai, tha na thayũ wa Ngai ũkorwo hamwe nake. Na angĩkorwo ũrĩa wĩ ihram-inĩ nĩ mūtumia, acohagwo sanda o ta andũ arĩa angĩ, no ndaigagĩrĩrwo

manukato, na ũthiũ wake ndũhumbagĩrĩrio na niqab, na moko make matihumbagĩrĩrio na iraaro. No rĩrĩ, ũthiũ wake na moko make ihumbagĩrĩrio na sanda ĩrĩa acohithĩtio nayo, o ta ũrĩa gũtarĩrio mbere igũrũ ũrĩa mūtumia acohagwo sanda.

Gĩa gatandatũ: Arĩa me na kĩhoto kĩnene gĩa kũmũthambia, kũmũhoera na kũmũthika.

Mũndũ ũrĩa aamũrire kũrũgamĩrĩra ũndũ ũcio, agacoka ithe, na gukawe, na thutha wao nĩ arũme a mbarĩ ya kwa ithe kũringana na ũkuhĩrĩriani wao, harĩ kĩhooto kĩa mũthuri.

Na arĩa magĩrĩire makĩria gũthambia mūtumia nĩ: ũrĩa aathire, agacoka akorwo nĩ nyina, na thutha wake cūcūwe, na thutha wao atumia a nyũmba yao arĩa mamũkuhĩrĩrie makĩria. Na kũrĩ arĩa mahikanĩtie, nĩ metĩkĩrĩtio ũmwe wao gũthambia ũrĩa ũngĩ; nĩũndũ As-Siddiq, Ngai amwĩtĩkĩrie, aathambirio nĩ mūtumia wake, na nĩũndũ Ali, Ngai amwĩtĩkĩrie, nĩ aathambirie mūtumia wake Faatima, Ngai amwĩtĩkĩrie.

Gĩa Mũgwanja: Mũhianĩre wa ihoya rĩa mūkũu.

Areta takbira maita mana, na athome thutha wa ya mbere: Surat al-Fatihah, na angĩthoma hamwe nayo sura nguhi kana aya ĩmwe kana igĩrĩ nĩ wega; kũringana na hadithi ya ma ĩrĩa yumanĩte na Ibn Abbas, Ngai amekenere o erĩ, agacoka arete takbira ya kerĩ na ahoyere mūtũmwo wa Ngai Muhammad tha na thayũ wa Ngai ũkorwo hamwe nake, o ta ũrĩa

amũhoyagĩra arĩ tashahud-inĩ, agacoka arete takbira ya gatatũ, na oige: "We Ngai wakwa, ohera arĩa marĩ muoyo harĩ ithuĩ na arĩa makuĩte harĩ ithuĩ, na arĩa marĩ ho harĩ ithuĩ na arĩa matarĩ ho harĩ ithuĩ, na anini aitũ na anene aitũ, na arũme aitũ na atumia aitũ. We Ngai wakwa, ũrĩa ũgaatũũria muoyo harĩ ithuĩ, mũtũũrie arĩ thĩinĩ wa ũithiramu, na ũrĩa ũkuoya muoyo wake harĩ ithuĩ, mũkuithie arĩ na wĩtĩkio. We Ngai wakwa, mũhere, na ũmũiguĩre tha, na ũmũgitĩre, na ũmũrekere mehia make, na ũtĩe harĩa agaaturia, na ũrigararĩrie harĩa agaatoonyera, na ũmũthambie na maaĩ na mbura ya heho na mbura ya mbembe, na ũmũtherie kuuma mehiainĩ o ta ũrĩa nguo njerũ ĩtheragio kuuma gĩko-inĩ, na ũmũhe nyũmba njega gũkĩra yake, na andũ a mũciĩ meega gũkĩra ake, na ũmũtoonyie Irimainĩ, na ũmũgitĩre kuuma kũrĩ kĩherithio kĩa mbĩrĩra, na kĩherithio kĩa mwaki, na ũmũrigararĩrie mbĩrĩra yake, na ũmũthererie thĩinĩ wayo. We Ngai wakwa, ndũkatũime mũaara wake na ndũgatũreke tũũre thutha wake." Agacoka aketa takbira ya kana, na arute salamu ĩmwe mwena wake wa ũrĩo.

Nĩ kwendekana kwamũkĩra moko na o takbira; na mokuu angĩkorwo arĩ mũtumia, koigagwo: "We Ngai wakwa, mũrehere ..." na ũguo na mbere. Na mangĩkorwo marĩ eri, koigagwo: "We Ngai wakwa, marehere ..." na ũguo na mbere. Na mangĩkorwo marĩ aingĩ gũkĩra hau, koigagwo: "We Ngai wakwa,

marehere ..." na ũguo na mbere. No rĩrĩ, angĩkorwo arĩ farat, koigagwo handũ ha kũmũhoyera mũrehere: "We Ngai wakwa, mũtue akorwo e mũrũgamĩrĩri wao wa mbere na kĩgĩna kĩigĩirwo kwa aciari ake, na mũthaithani wao ũrĩa ũkũiguwo. We Ngai wakwa, ritũhia mithimĩro yao kũgerera harĩ we, na ũnenehie micara yao kũgerera harĩ we, na ũmũnyihanie na andũ arĩa egi a tene a etĩkia, na ũmũigue rũgamĩrĩri-inĩ rwa Ibrahimu, thaayu na thayũ wa Ngai ũrotũĩka nawe, na ũmũgitĩre na thaa ciaku kuumana na herithio ya mwaki wa Jahannamu."

Na njĩra ĩrĩa yagĩrĩire nĩ atĩ Imamu arũgame agerekerie mũtwe wa mũndũrũme, na gatagatĩ ka mwĩrĩ wa mũndũ-wa-nja. Na mũndũrũme agĩrĩirwo nĩ gũkorwo arĩ mwena wa Imamu angĩkorwo mĩrĩ ya aganwo nĩ mĩingĩ, nake mũndũ-wa-nja akorwo arĩ mwena wa Kibla. Na angĩkorwo hamwe nao kwĩna ciana, kahĩ nĩko gaigagwo mbere ya mũndũ-wa-nja, agacoka mũndũ-wa-nja, agacoka kairĩtu. Na mũtwe wa kahĩ ũgerekerie mũtwe wa mũndũrũme, na gatagatĩ ka mwĩrĩ wa mũndũ-wa-nja gũgerekerie mũtwe wa mũndũrũme. Otaguo kairĩtu, mũtwe wago ũgerekerie mũtwe wa mũndũ-wa-nja, na gatagatĩ ka mwĩrĩ wago nako gũgerekerie mũtwe wa mũndũrũme. Na arĩa marahoya othe magĩrĩirwo nĩ gũkorwo marĩ thutha wa Imamu, no tiga angĩkorwo nĩ mũndũ ũmwe

ũtarona handũ ha kũrũgama thutha wa Imamu,
ũcio arũgamage mwena wake wa ũrĩo.

Kanyaanya: Mũtaratara wa gũthika mũkuũ

Ūrĩa kwagĩrĩire nĩ mbĩrĩra kũrikio nginya gĩturi
kĩa mũndũ mũrũme, na gũkorwo na gathurumo
mwena-inĩ wayo mwena wa Kibira. Mũkui agacoka
aigwo thĩinĩ wa gathurumo kau ororete mwena
wake wa ũrĩo, na ikundo cia canda nĩciohororagwo,
itirutagwo no itigagwo o ro ũguo. Na ndagunikagwo
ũthiũ, o na angĩkorwo mũkui nĩ mũndũ mũrume
kana nĩ mũndũ mũka. Thutha ũcio agacokerwo na
matubarĩ, na mahakwo rĩba nĩguo rĩgwatĩrĩre na
rĩmũgitĩre tĩri. Na matubarĩ mangĩaga gũkorwo, no
hũthĩrwo indo ingĩ ta mbaũ, kana mahiga, kana mĩtĩ
ĩrĩa ĩngĩmũgitĩra tĩri. Thutha ũcio agacoka
akaitĩrĩrwo tĩri, na nĩ wendo kuga ihinda rĩu:
"Bismillahi, wa 'ala millati Rasulillah (Na rĩtwa rĩa
Ngai, na igũrũ rĩa dini ya Mũtũmwo wa Ngai)".
Mbĩrĩra nĩĩambũragio igũrũ ta kĩrorio kĩa rũhĩ, na
igacokerwo na tũhiga tũnini angĩkorwo
nĩgũkũhotekeka, na ĩkaminjaminjwo maĩ.

Nĩ watho wa kũrekererio harĩ acindĩkani
marũgame mbĩrĩra-inĩ na mamũhoyere mũkui;
Nĩũndũ Mũtũmwo wa Ngai Muhammad, tha na
thayũ wa Ngai ũkorwo hamwe nake, aĩrĩkia gũthika
mũkui nĩarũgamaga hau mbĩrĩra-inĩ, na akoiga:

«اَسْتَغْفِرُوا لِأَخِيكُمْ، وَاسْأَلُوا لَهُ التَّثْنِيتَ، فَإِنَّهُ الْآنَ يُسْأَلُ».

"Hoyera! mūrũ wa lthe wanyu mūrekero, na mūmūhoyere kūheo ūrũmu, nĩũndũ ti-itherũ rĩu nĩaracũrio."¹

Kenda: Na nĩ kwagĩrĩire atĩ ūrĩa ūtaramūhoyera, nĩamūhoyere thutha wa gũthikwo;

Nĩũndũ Mūtũmwo wa Ngai, tha na thayũ wa Ngai ūkorwo hamwe nake, nĩekire ũguo, na ũndũ ūcio wagĩrĩire gũkorwo thĩinĩ wa mweri ũmwe kana gũthi na thĩ. Na rĩrĩa mahinda macio makĩra ũguo, gũtianĩrĩirwo kūhoyera mbĩrĩra; nĩtũndũ gũtiaririkanĩtwo kuuma kũrĩ Mūtũmwo wa Ngai, tha na thayũ wa Ngai ūkorwo hamwe nake, atĩ nĩahoyereire mbĩrĩra thutha wa mweri ũmwe kuuma rĩrĩa mūkui aathikirwo.

Kĩa ikũmi: Andũ a mūkuũ matiagĩrĩirwo nĩ kũrugĩra andũ irio; Kũringana na uuge wa Mũnyanya wa Mūtũmwo ūrĩa wa gĩtĩio Jarir mwene Abdullah Al-Bajali, Ngai amwĩkenere:

«كُنَّا نَعُدُّ الْاجْتِمَاعَ إِلَى أَهْلِ الْمَيِّتِ وَصَنَعَةَ الطَّعَامِ بَعْدَ الدَّفْنِ مِنَ النَّبَاحَةِ»

'Twatuaga gũcokanĩrĩra kwa andũ a mūciĩ wa mūkuũ na kũrugwo irio thutha wa mathiko, rĩrĩ rūmwe na kĩrĩro kĩrĩa kĩgirĩtio.² Yamūkĩrĩtwo nĩ Imam Ahmad na njĩra njega ya wamūkĩri.

Ha ūhoru wa kũrugĩra andũ acio irio, kana ageni ao gũtirĩ ūru, na nĩ kwagĩrĩire harĩ andũ ao a hakuhi

¹ Yamūkĩrĩtwo nĩ Abu Daawuud, namba 3221, na Al-Haakim 3/399.

² Yamūkĩrĩtwo nĩ Ibn Maajah, na namba 1612, na Imam Ahmad 2/204.

na atūrani ao kūmarugĩra irio; nĩundũ Mūtũmwo wa Ngai Muhammad, tha na thayũ wa Ngai ũkorwo hamwe nake, rĩrĩa aakinyĩirwo nĩ ũhoru wa gĩkuũ kĩa Ja'far mūrũ wa Abu Talib, Ngai amwĩtikĩre, arĩ bũrũri wa Sham, nĩathire andũ ake a mũciĩ maruge irio cia andũ a mũciĩ wa Ja'far, na akoiga atĩrĩ:

«إِنَّهُ أَتَاهُمْ مَا يَشْعَلُهُمْ».

"Nĩkũmokĩire kĩrĩa kĩmatanga."¹

Na gũtirĩ thahu harĩ andũ a nyũmba ya mũkuũ gwĩta atũũri ao, kana andũ angĩ, nĩgetha marĩe irio iria mareheirwo, na kũringana na ũmenyo witũ wa watho wa ndini, gũtirĩ hĩndĩ njerekerie ya gwĩka ũguo.

Ikũmi na ĩmwe: Gũtiagĩrĩire mūtumia gũkirĩra mũkuũ mĩthenya gũkĩra ĩtatũ, tiga nĩ mũthuri wake.

Nĩ mũhaka harĩ we gũikara kĩririo-inĩ nĩundũ wake mĩeri ĩna na mĩthenya ikũmi, no tiga angĩkorwo arĩ mũhĩtu, mũhaka wake nĩ rĩrĩa agaciara; nĩundũ wa gũthibitika kwa Sunna ĩrĩa ya kwĩhokeka kuuma kũrĩ Mũnabii, thayu na kĩrathimo kĩa Ngai gĩkorwo hamwe nake, ĩkĩonania ũhoru ũcio.

Mũndũrũme nake ndakenyitwo gũikarĩra kĩrĩro nĩundũ wa mũndũ o wothe kuuma kũrĩ ario anyina kana andũ angĩ.

¹ Muslim, Mathiko 976, An-Nasaa'i, Mathiko 2034, Abu Daawuud, Mathiko 3234, Ibn Maajah, Mathiko 1569, Ahmad 2/441.

Ikūmi na igĩrĩ: Nĩgwĩtĩkĩrĩkĩte harĩ arūme gūceerera mbĩrĩra hĩndĩ kwa hĩndĩ nĩũndũ wa kũmahoyera, na kũmahoyera tha, na kũririkana gĩkuũ na maũndũ marĩa marũmĩrĩire;

Na he ciugo cia mũnabii wa Ngai Muhammad, tha na thayũ wa Ngai ikorwo hamwe nake:

«رُورُوا الْقُبُورَ، فَإِنَّهَا تُذَكِّرُكُمُ الْآخِرَةَ».

"Ceeragiai mbĩrĩra, nĩgũkorwo nĩimũririkaniaga Mũthia."¹ Yamũkĩrĩtwo nĩ Muslim gĩbuku-inĩ gĩake kĩrĩa kĩamũkĩrĩku.

Na mũnabii wa Ngai Muhammad, tha na thayũ wa Ngai ikorwo hamwe nake, aĩ arutanaga athahaba ake rĩrĩa maceraga mbĩrĩra atĩ moige atĩrĩĩ:

«السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الدِّيَارِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُسْلِمِينَ، وَإِنَّا إِن شَاءَ اللَّهُ بِكُمْ لَاحِقُونَ، نَسْأَلُ اللَّهَ لَنَا وَلَكُمْ الْعَافِيَةَ، يَرْحَمُ اللَّهُ الْمُتَقَدِّمِينَ مِنَّا وَالْمُسْتَأْخِرِينَ».

"Thayũ ũkorwo na inyuĩ, inyuĩ aikari a matũūra maya ma andũ arĩa metĩkĩtie na aithiramu, na ithuĩ Ngai angĩenda nĩtũkũmũrũmĩrĩra. Nĩtũhoete Ngai atũhe ithuĩ na inyuĩ ũgitĩri. Ngai aroiguĩra tha arĩa mathiĩte mbere na arĩa matigaru."²

Ha rĩ ũhoru wa atumia, matikwĩtĩkĩrĩtio gūceerera mbĩrĩra; nĩ tondũ Mũtũmwo tha na thayũ

¹ Yamũkĩrĩtwo nĩ Ibn Maajah, na namba ya 1569, na ikĩgĩo ũginyanĩru nĩ Al-Albaaniy.

² Ciugo ciamũkĩrĩtwo nĩ Muslim, na namba 975.

wa Ngai ikorwo hamwe nake nĩarũmirire atumia arĩa macereraga mbĩrĩa, na ningĩ nĩ tondũ nĩgwĩtigagĩrwo kuumana na gũceera kwao gũkiumĩra fitina na wagi wa kũkirĩrĩa, na kwoguo matikwĩtĩkĩrĩtio kũrũmĩrĩa janaza nginya mbĩrĩa-inĩ; nĩ tondũ Mũtũmwo tha na thayũ wa Ngai ikorwo hamwe nake nĩamagiririe gwĩka ũguo. Kũhoyera mũkũu mũthigiti-inĩ kana handũ ha mahoya nĩ watho mwĩtĩkĩrĩke kũrĩ arũme na atumia othe.

Aya nĩmo ma mũico marĩa mahũthahirio kũũnganio. Na tha na thayũ wa Ngai cikorwo igũrũ wa mũnabii witũ Muhammad, bamĩrĩ yake na arũmĩrĩri ake arĩa mamwonire na makĩmwĩtĩkia.

MATHOMO MA BATA MA ANDŨ OTHE A ŪMMAH ...2	
Nĩ rĩitwa rĩa Ngai Mwene-ũtugi na Mwene-kĩe.....2	
Wambĩrĩria wa mwandĩki2	
Ithomo rĩa mbere: Suratul Fatiha na Suratu nguhi3	
Ithomo rĩa Keerĩ: Itugĩ cia Ūithiramu3	
Ithomo rĩa gatatũ: Motaaro ma Wĩtikio.4	
Ithomo rĩa Kana: Marũngo ma Ūrũmwe wa Ngai na marũngo ma Ūcokanĩrĩa4	
Ithondeka rĩa Gatano: Wega11	
Ithomo rĩa gatandatũ: Mĩgĩre ya mahoya11	
Ithomo rĩa mũgwanja: Itugĩ cia mahoya.11	
Ithomo rĩa inyanya: Mawĩra ma mahoya12	
Ithuĩromo rĩa Kenda: Ūtaarĩria wa Tashahhud12	
Ithomo rĩa Ikũmi: Sunna cia Mahoya14	
Ibuku rĩa ikũmi na rĩmwe: Mabatithia ma Mĩhoya16	
Ĩthomo rĩa ikũmi na igĩrĩ: Mĩgĩre ya Wudhuu.....16	
Ithomo rĩa ikũmi na ithatũ: Cĩĩrĩgia cia Wudhuu17	
Ithomo rĩa Ikũmi na Inya: Mathũkia ma Udhu17	
Ĩthomo rĩa ikũmi na ithano: Kwĩgemia na mĩtugo ĩrĩa yathanĩirwo o Mũithiramu.19	
Ithomo rĩa ikũmi na ithathatũ: Kwĩgemia na mĩtugo ya Ūithiramu.19	
Ĩthomo rĩa ikũmi na mũgwanja: Kwĩmenyerera kũnyitanĩra Ngai na mĩthemba ya mehia.20	
Irathi rĩa ikũmi na inyanya: Kũhaarĩria mũkuũ na kũmũhoyera na kũmũthika.21	

ki62v2.1 - 31/07/2026

رسالة الحرمين

Message of The Two Holy Mosques

Guidance content for the visitors of the Holy Mosque
and the Prophet's Mosque in languages

